

Verhalen van missionarissen uit en over Afrika

J.M. Hogema CSSP (1923)
lid van de KMM-stuur-
groep sedert de oprich-
ting en voorzitter van
1978 tot 1988.

1 Voor nadere informatie over de perspectieven en problemen bij het gebruik van orale bronnen wordt verwezen naar het artikel van Vefie Poels in dit themanummer.

2 J. van Lin, 'KomMissieMemoires. Een experimenteel jaar, mei 1977 - maart 1978', in: *Jaarboek.Katholiek Documentatie Centrum 1978*, (Jb KDC), p. 22.

3 J.M. Hogema, 'Acht Jaar KomMissieMemoires', in: *Jb KDC 1985*, p. 141-152.

In 1975 werd in missionaire kringen in Nederland de gedachte geboren om door middel van interviews herinneringen van missionarissen op de band vast te leggen. Het verzamelen van mondelinge documentatie is, onder de naam 'oral history', een erkende specialisatie geworden in de contemporaine geschiedschrijving. In de jaren zeventig was het echter een betrekkelijk nieuwe methode waar nog niet veel ervaring mee was opgedaan.¹ De initiatiegroep begon daarom heel voorzichtig met een experimenteel jaar (1977/1978). In dat jaar werden positieve ervaringen opgedaan, zowel wat de interview-techniek betreft, alsook op het brede terrein van onderzoek. In 1978 kwamen de initiatiefnemers dan ook tot de conclusie, "dat het mogelijk is door middel van gesprekken die op de bandrecorder worden opgenomen, een documentatie van herinneringen van missionarissen op te bouwen op een kwalitatief niveau, dat later gefundeerd wetenschappelijk onderzoek mogelijk zal maken."²

Op basis van deze bevindingen begon de KomMissieMemoires (KMM) haar werkzaamheden. In 1985 werd het project voorlopig afgesloten en kon de balans worden opgemaakt.³ In die 8 jaar werden 862 interviews van missionarissen afgenomen (476 priesters, 253 zusters, 107 broeders en 26 leken). Dit is ruim 10% van het totaal aantal Nederlandse missionarissen dat rond 1970 in de missie werkzaam was. De totale omvang van dat verzamelde materiaal bedroeg 1308 banden. Deze staan opgeslagen bij het KDC in Nijmegen.

Vanaf het begin heeft de KMM het als haar taak gezien om mondelinge informatie systematisch vast te leggen, maar deze orale bronnen ook optimaal toegankelijk maken voor wetenschappelijk onderzoek. Gezien het geheel eigen karakter van het KMM-project, vroeg deze afsluiting speciale aandacht. De verzamelde documentatie is immers niet tot stand gekomen vanuit een vooraf nauwkeurig omschreven wetenschappelijke vraagstelling, zoals meestal het geval is bij het gebruik van de methode van 'oral history'. Het onderzoeksterrein van de KMM was zeer breed en omvatte het hele spectrum van missionaire activiteiten en ervaringen, die relevant kunnen zijn voor wetenschappelijk onderzoek op uiteenlopende terreinen. De KMM heeft op een zo ruim mogelijke schaal mondelinge documentatie verzameld van Nederlandse missionarissen, die nu ter beschikking staat van onderzoekers.

Van de interviews zijn geen transcripties gemaakt, zoals veelal gebruikelijk is bij orale bronnen. De reden is enerzijds van zeer practi-

sche aard: de KMM zag geen mogelijkheden voor dit zeer tijdrovende werk. Aan deze beperking zit evenwel ook een positief aspect: het specifieke van het interview is namelijk dat het een gesproken document is. Door de transcriptie gaat het nodige van dit specifieke karakter verloren. De band zelf met de stem en de intonatie van de geïnterviewde is het authentieke document en het is derhalve van belang dat de onderzoekers deze originele bron raadplegen.

Om de geluidsband, waarop het verhaal van de geïnterviewde missionaris is vastgelegd, gemakkelijker toegankelijk te maken voor onderzoekers, is van elk interview een uitvoerige registratie gemaakt die van minuut tot minuut informatie geeft over de inhoud van het interview. Na de persoonlijke gegevens van de geïnterviewde volgt een samenvatting van het gesprek waarin alle onderwerpen die ter sprake zijn geweest kort worden weergegeven. Aan de hand van de registratie kan een duidelijk inzicht verkregen worden van de inhoud van het interview. In deze registratie wordt steeds het betreffende nummer van de bandrecorder bij die bepaalde onderwerpen vermeld, zodat de onderzoeker dit onderwerp gemakkelijk op de band kan terugvinden.

De stuurgroep van de KMM onderkende echter de behoefte om de rijke schat aan gegevens die deze 1308 geluidsbanden bevatten, bij een breder publiek bekend te maken. Om onderzoekers een eerste toegang te geven tot het over het algemeen toch moeilijk toegankelijke materiaal te verschaffen, werd besloten aan de hand van de registratieformulieren een abstract te maken van elk interview. Pater drs. K. Prent CM, zelf oud-missionaris in Indonesië, heeft op dit terrein pionierswerk verricht door de 235 interviews van missionarissen die in Indonesië hebben gewerkt samen te vatten. Deze abstracts zijn in 1989 door het KDC te Nijmegen uitgegeven onder de titel 'Missieverhalen'.⁴

Prent omschrijft de door hem gevolgde werkwijze bij het samenstellen van een abstract als volgt: "...een bondig overzicht van alle relevante informatie uit het interview, in bepaalde opzichten gestandaardiseerd met het oog op de samenstelling van registers. Het abstract hoeft het interview niet op de voet te volgen, het kan verspreide inlichtingen bij elkaar brengen. Wel moet op min of meer uniforme wijze aan de onderzoeker worden duidelijk gemaakt over welke onderwerpen informatie aanwezig is, moet een aanwijzing worden gegeven wat voor soort informatie dat is en hoeveel. De relevantie van het materiaal wordt primair op grond van het interview zelf bepaald. Hulpmiddelen om dit vast te stellen zijn bijvoorbeeld uitspraken van de geïnterviewde over het belang dat hij ergens aan hecht, of de tijd die hij aan een onderwerp besteedt; verder krijgen eigen ervaringen voorrang boven informatie uit de tweede hand en kan het van belang zijn als de geïnterviewde gebeurtenissen of situaties vanuit een bepaald functie bespreekt."⁵

Het resultaat van deze werkwijze is een bundel korte, informatieve samenvattingen die een goede indruk geven van wat de interviews te bieden hebben. Bovendien kon aan de hand van deze verzameling abstracts een uitgebreid register van trefwoorden worden samengesteld. Binnenkort verschijnt een tweede bundel met 327 verhalen van Nederlandse Missionarissen die in Afrika werkten of nog werken. Een derde

4 *Missieverhalen, interviews met missionarissen. Deel 1, Indonesië*. Nijmegen 1989. Katholiek Documentatie Centrum.

5 *Ibidem*, pag. 13.

bundel met de abstracts van interviews van missionarissen die werkten in Latijns-Amerika en Azië is in voorbereiding.

In een nabeschuiving geeft Prent enige "grondlijnen van de missionaire bedrijvigheid" die in de samenvattingen van de 235 interviews van Indonesië aan de orde komen.⁶ Op mijn beurt wil ik na de bewerking van de 327 abstracts van de interviews van Afrika trachten enige hoofdlijnen aan te geven die uit deze "Missieverhalen van en uit Afrika" naar voren komen.

405

Palmzondag na de mis in Alindao (Centrafrika): Ben van Breen CSSP op de waranda van de missie bezig met het inschrijven van nieuwe doopleerlingen, 1972. [Collectie J. Hogema]

Vooraf zij opgemerkt dat het hier interviews betreft van Nederlandse missionarissen die samen met medebroeders en zusters van verschillende andere nationaliteiten in 34 verschillende landen van Afrika hebben gewerkt. Dit maakt een groot verschil met de eerste bundel over Indonesië, waar het merendeel van de missionarissen de Nederlandse nationaliteit bezat. Kan van het deel over Indonesië gezegd worden dat het min of meer een totaalbeeld geeft van de katholieke missionering aldaar, van het deel over Afrika is dat beslist niet het geval.

Niet alle landen van Afrika zijn even talrijk vertegenwoordigd; sommige slechts met een of twee interviews, omdat daar slechts weinig Nederlanders werkzaam waren, zoals bijvoorbeeld in Nigeria, het dichtstbevolkte land van Afrika waar slechts twee interviews van zijn. Andere Afrikaanse landen daarentegen, zoals Zaïre (56), Ghana (40), Tanzania (44) en Kenya (36) zijn met een groot aantal interviews vertegenwoordigd. Daar vinden wij ook in bepaalde bisdommen een grote concentra-

6 Ibidem, pag. 18-23.

tie Nederlandse missionarissen, waardoor veelzijdige informatie over dat land of bisdom beschikbaar komt.

Als tweede opmerking vooraf willen wij er de aandacht op vestigen dat de interviews zeer persoonlijke verhalen bevatten waarin de eigen ervaringen van soms dertig of veertig jaar missionaire activiteiten worden meegedeeld. De geïnterviewden kijken terug op hun eigen leven en dat is op zich vaak erg boeiend, maar de vraag dient gesteld te worden: in hoeverre is hun geheugen betrouwbaar? In hoeverre is de werkelijkheid van toen gekleurd door de opvattingen van nu? Het zijn te rechte vragen die het gebruik van orale bronnen oproept. Orale bronnen vereisen van een onderzoeker een minstens even kritische benadering als de schriftelijke bronnen. Het is hier niet de plaats daar nu dieper op in te gaan. Albert de Jong heeft ter voorbereiding van zijn dissertatie juist in verband met de KMM-documentatie de waarde van de orale bronnen kritisch doorgelicht.⁷ Voor de (on)betrouwbaarheid van het geheugen verwijs ik bovendien naar de desbetreffende opmerkingen in het artikel van Vefie Poels.

Het gaat in de KMM-interviews om de persoonlijk beleefde werkelijkheid. Het is voldoende bekend dat ieder mens de werkelijkheid op zijn eigen manier beleeft. Vanuit dit gezichtspunt is het interessant in de verzameling interviews eenzelfde historische gebeurtenis tegen te komen, die door verschillende personen wordt belicht en soms ook verschillend wordt beoordeeld. Dit kan alleen maar bijdragen tot een dieper inzicht in de betreffende historische gebeurtenis. Uit de 327 persoonlijke verhalen met heel persoonlijke belevenissen komen evenwel enkele duidelijke hoofdlijnen naar voren die de missionering in de verschillende Afrikaanse landen gemeen hebben. Wij zullen er hier enkele noemen.

De politieke context waarin hij of zij verblijft is voor de missionaris vaak van een allesbeheersende invloed op zijn of haar leven en werken. In veel interviews komt dan ook de politieke situatie van het land meer of minder uitvoerig ter sprake. Een groot aantal van de geïnterviewden begon hun missionaire arbeid in de koloniale tijd en maakte de opkomst van het Afrikaanse nationalisme en het dekolonisatieproces mee en de geheel nieuwe situatie van de onafhankelijkheid. De interviews wekken niet de indruk dat de koloniale machthebbers de missie en de missionarissen onverdeeld gunstig gezind waren.

De koloniale overheersers worden door missionarissen vaak beticht van anticlericalisme of van vrijmetselarij. We horen van dwangarbeid, gedwongen verbouw van gewassen, sociale wantoestanden in de werkcampen en mijnen en ook van lijfstraffen. Veel missionarissen voelden zich dan ook geroepen om te protesteren tegen de in hun ogen onmenselijke behandeling van de inheemsen. Vaak ook konden zij een bemiddelende rol spelen en verbetering van de situatie bewerkstelligen. In Angola en Mozambique werd een politiek van portugalisatie gevoerd, waar vooral ook de Nederlandse missionarissen moeite mee hadden en waartegen zij ageerden. Zuid-Afrika vormt in dit opzicht een hoofdstuk apart. De politiek van Apartheid veroorzaakte daar een pijnlijke verdeeldheid binnen de kerkgemeenschap zelf.

7 A. de Jong, 'Missiegeschiedenis en Oral History. Een methodische terreinverkenning aan de hand van de KMM-documentatie', in: *Jb KDC* 1986, p. 121-134.

Het dekolonisatieproces verliep, zoals wij weten, niet overal even vreedzaam. De vaak bloedige onlusten die ermee gepaard gingen, vooral in Zaïre, Angola en Mozambique, waren een zware beproeving voor de missionarissen, die soms in korte tijd hun levenswerk zagen instorten. Er vielen ook vele dodelijke slachtoffers onder hen. De interviews geven een vaak ontroerende beschrijving van deze oorlogservaringen. Vooral hier kan gezegd worden dat een transcriptie van deze interviews iets specifiek van de orale bron zou wegnemen.

De houding van de missie ten opzichte van het opkomend nationalisme en het streven naar onafhankelijkheid in Oost-Afrika (Kenya, Tanzania, Malawi) is door A. de Jong grondig bestudeerd, onder meer op basis van de 89 interviews van missionarissen die in deze landen werkten.⁸ Het zou nader onderzoek verdienen of zijn conclusies in grote lijnen ook op veel andere landen in Afrika van toepassing zijn.

Het proces van dekolonisatie en het verkrijgen van onafhankelijkheid voor de meeste Afrikaanse landen rond 1960, hadden ingrijpende gevolgen voor de missie. Wat dat voor veel missionarissen persoonlijk betekende, komt in de interviews heel eerlijk en duidelijk naar voren. Voor sommigen van hen betekende het een einde van hun missionaire werk in Afrika; zij konden de ingrijpende veranderingen niet meer aan. De meesten bleven echter op hun post.

De onafhankelijkheid, eenmaal bereikt, wordt door hen over het algemeen positief ervaren, ofschoon we ook kunnen beluisteren dat na de politieke onafhankelijkheid heel duidelijk een veranderde houding van de mensen ten opzichte van de missionarissen naar boven komt. De mensen worden ook persoonlijk onafhankelijker, wat zich op vele terreinen manifesteert. De interviews wekken de indruk dat de missie daar over het algemeen soepel op heeft ingespeeld, met name ook geïnspireerd door het Vaticaans Concilie dat de eigenheid van de lokale kerk sterk naar voren bracht en de mondigheid van het Volk Gods meer erkenning wilde geven. We horen van de oprichting van parochieraden, kerkbesturen, basisgemeenschappen, en haast overal van kadervorming en de activiteiten van veel lekenbewegingen, waaronder het Maria Legioen een overheersende plaats schijnt in te nemen.

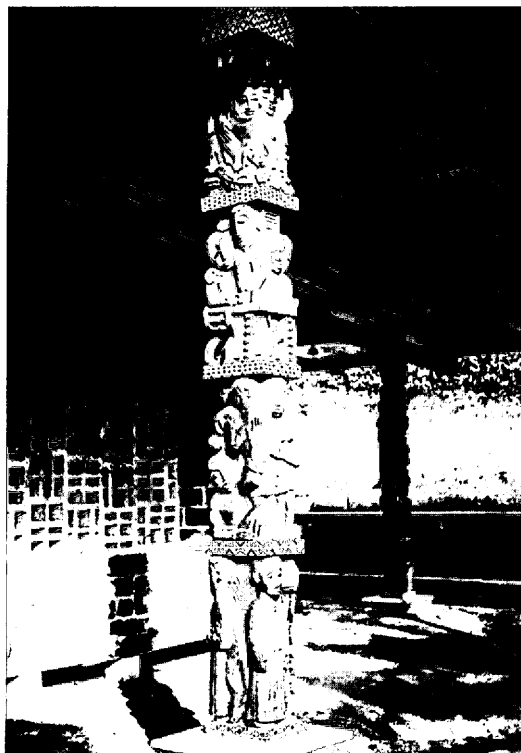
De inculturatie, vooral op het gebied van de liturgie en de catechese, kwam overal bovenaan op de agenda te staan. Dit laatste ging ook gepaard met een andere houding ten aanzien van eigenlandse gebruiken, die met meer respect en begrip werden benaderd dan voorheen, en zoveel mogelijk werden geïntegreerd in de pastoraal. We horen van oudere missionarissen, dat zij juist in deze post-koloniale periode zich duidelijker bewust geworden zijn van het feit dat zij in hun missionaire activiteiten teveel een Westers kerkbeeld voor ogen hadden.

De groei naar zelfstandigheid van de lokale kerken en de grotere mondigheid van de leken wekte natuurlijk hier en daar ook spanningen op. De incidenten rond de benoeming van mgr. A.N.A.. van den Bronk tot bisschop van Kumasi in Ghana in 1952 zijn daar een vroeg en duidelijk voorbeeld van; de Kerk van Kumasi wenste een eigenlandse bisschop en geen Nederlander. Dit hoogoplopend conflict komt in een tiental interviews, waaronder dat van mgr. Van den Bronk zelf,

8 A. de Jong, *Missie en Politiek in Oostelijk Afrika*. Kampen 1994 (Dissertatie).

uitvoerig aan de orde, en krijgt zodoende een veelzijdige belichting.

In de literatuur over de missionering van Afrika is vaak sprake van de centrale plaats van de catechist. Dit wordt in de interviews ten volle bevestigd. Vooral bij de stichting van nieuwe missies in nog 'onontgonnen' gebieden, blijkt de catechist de onmisbare steun voor de missionaris te zijn die vaak de taal nog moet leren. Zonder de catechisten kon ik helemaal niets, getuigen veel missionarissen. De vele bijstaties van de centrale missiepost werden vaak helemaal gerund door de catechist die tevens onderwijzer was, de zondagsdiensten leidde, de cate-

Kerk van Sint Michel in
aanbouw te Libreville
(Gabon). Op de houten
pilaren in de kerk worden
door een Afrikaanse
beeldhouwer bijbelse
taferelen en parabels
uit het evangelie uit-
gebeeld. 1972.
[Collectie J. Hogema]

chumenen onderwijs, huwelijken regelde en plaatselijke problemen oploste. Veel missionarissen spreken met grote waardering over de ijver en de trouw van hun catechisten; zij waren de voortrekkers op velerlei gebied. In de jaren vijftig horen we dat er steeds meer aandacht besteed wordt aan de opleiding van de catechisten. Zij gaan dan een iets minder centrale plaats innemen in de geloofsgemeenschap waar de opkomende kerkraden en parochiebesturen hun intrede doen.

Uit de interviews wordt het overduidelijk dat het onderwijs een hoge prioriteit heeft gehad in het missiewerk. Er zijn weinig onderwerpen die zo veelvuldig aan de orde komen als het onderwijs. Iedere nieuwe missie begon met een schooltje. Eerst de school, dan de kerk, want de school is 'het portaal van de kerk', horen we een oude missionaris zeggen. Een ander spreekt van de 'ruggegraat van kerk en samenleving'.

Enerzijds werd het onderwijs dus gezien als behorend bij de taak

van geloofsverkondiging; het was de brug naar het geloof. Anderzijds zien we ook dat het onderwijs vanaf het begin gezien werd als een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de samenleving. Van oudere missionarissen horen we dat er wel eens discussie is geweest over de voorrang van het eerste motief boven het tweede. Ofschoon voor veel Afrikanen zonder twijfel de school de poort naar het geloof is geweest, wijst er toch veel op dat dit niet het primaire doel geweest kan zijn van de grote inspanningen die de missie zich heeft getroost voor de brede ontwikkeling van het onderwijs. De talrijke missieschooltjes in de dorpen vormden de basis voor de latere uitbouw van een wijdvertakt onderwijssysteem. Het is verbazingswekkend hoe in betrekkelijk korte tijd en met uiterst geringe middelen dit tot stand is gebracht. Veel missionarissen hebben daar al hun energie aan besteed en kunnen er ook met veel animo over vertellen. Uit de interviews krijg je de indruk dat vóór de onafhankelijkheid missie en zending haast het monopolie hadden van het onderwijs in Afrika. Het is in ieder geval opmerkelijk dat na de onafhankelijkheid in veel landen de scholen werden genationaliseerd. Dat ging meestal wel onder protest van de kerk, maar er waren ook missionarissen die blij waren verlost te zijn van dat 'blok aan het been'. Zij zagen hierdoor tijd, geld en energie vrij komen voor nieuwe initiatieven in de pastoraal.

In alle missies is vanaf het begin veel aandacht besteed aan de priesteropleiding. De interviews geven ons daar uitvoerige informatie over, ook met alle moeilijkheden en teleurstellingen die ermee gepaard gingen. Bij dit onderwerp wordt de celibaatsverplichting vaak naar voren gebracht als de grootste hinderpaal. Het aantal nieuwe priesters is aanvankelijk slechts heel pover, maar men troost zich met de gedachte dat de seminarieopleiding toch goed gevormde leken heeft voortgebracht die nu vaak hogere invloedrijke functies bekleden.

Naast een groeiend aantal eigenlandse priesters die pastorale taken gaan overnemen, komen er geleidelijk aan ook eigenlandse zusters en broeders. Bij de missionerende ordes en congregaties bestaat aanvankelijk grote aarzeling, en bij enkele zelfs een principiële weigering om Afrikaanse kandidaten op te nemen in eigen kring. Een enkele keer horen we als reden dat het rasverschil te groot wordt geacht, maar het belangrijkste argument dat naar voren komt is wel dat men als missiecongregatie zich geroepen acht een inheemse kerk op te bouwen met een inheemse diocesane clerus en eigen inheemse zuster- en broedercongregaties. Er wordt dan ook veel hulp verleend bij de stichting en verdere ontwikkeling van onafhankelijke inheemse congregaties, waarvan sommige ook tot grote bloei komen.

Na verloop van tijd zien we dat de meeste congregaties toch Afrikaanse kandidaten opnemen, vaak op aandringen van de bisschop, maar ook omdat de internationaliteit van grote waarde wordt geacht voor de religieuze gemeenschap. Ook hier kunnen andere motieven een rol spelen. Het moet niet uitgesloten worden geacht dat er congregaties zijn met weinig of geen aanwas in Europa, die een overlevingskans zien in de talrijke roeping in Afrika. Dit wordt niet door iedereen gezien als een gezonde basis voor de aanname van inheemse

kandidaten. In een van de interviews wordt melding gemaakt van een congres in Kinshasa in 1965, waar de afspraak werd gemaakt dat een congregatie alleen eigenlandse kandidaten mocht aannemen als zij al minstens 20 jaar in Zaïre werkzaam was geweest, een bepaald aantal leden had en internationaal georiënteerd was.

De kerk wordt niet compleet geacht als er naast de actieve religieuze gemeenschappen ook geen centra zijn van contemplatief leven. Op dit punt hebben Nederlandse monniken ook hun eigen bijdrage geleverd aan de missionering van Afrika. Op uitnodiging van mgr. F. Hall, bisschop van Kisumu in Kenya, stichtten monniken van de abdij Koningshoeve in Tilburg in 1956 de Kipkelion abdij in het bisdom Kisumu. Op uitnodiging van Waalse jezuïeten gingen in 1958 monniken van de Achelse Kluis naar Kasanza in Zaïre, om daar een abdij te stichten. Van deze twee bijzondere missionaire initiatieven zijn in de KMM-documentatie acht banden met interviews, waarin de pioniers uitvoerig informeren over het moeizame begin en de ontwikkeling van deze stichtingen. Het is bijzonder boeiend het proces van afrikanisatie van het contemplatieve kloosterleven te volgen, de groei naar zelfstandigheid, en de overdracht uiteindelijk aan eigenlandse monniken.

Ontwikkelingswerk is een veel voorkomend trefwoord in de verzameling abstracts. Ofschoon het begrip ontwikkelingshulp pas in de jaren vijftig in ons vocabulair is opgenomen, horen we toch van veel missionarissen dat zij reeds lang daarvoor een vergelijkbaar werk verrichtten en het is dan ook niet geheel ten onrechte dat zij zich daarop beroemen. Bij iedere missie kwamen activiteiten op het gebied van landbouw-ontwikkeling, drinkwatervoorziening en irrigatie, electriciteitsvoorziening, steenbakkerijen, etc. tot stand. Er waren vaak timmerwerkplaatsen en smederijen en er waren ook de nodige bouwactiviteiten. Veel Afrikanen leerden hier een vak. Ook is er veel tot stand gebracht op het gebied van de gezondheidszorg, die in de interviews vaak en uitvoerig ter sprake komt. Vooral de zusters waren op dit terrein erg actief.

Ofschoon het moeilijk is een precieze scheidslijn te trekken, kunnen we in de interviews in de loop der jaren een ontwikkeling beluisteren naar een meer structurele aanpak van de noden, naast de noodzakelijke directe noodhulp. Dit werd financieel ook mogelijk gemaakt, doordat voor ontwikkelingsprojecten gemakkelijker gelden verkregen konden worden. De gezondheidszorg wordt professioneler en er komt meer aandacht voor de preventieve gezondheidszorg. Met trots horen wij missionarissen vertellen over hun landbouw- en vele andere projecten. Opvallend in deze verhalen is, hoe gemakkelijk en harmonisch dit 'ontwikkelingswerk' past in het geheel van de pastorale activiteiten van de missionaris. Men spreekt van totaal-pastoraal, waarmee zowel de geestelijke als maatschappelijke bevrijding van mensen wordt beoogd. Vooral de zusters, waarbij ook de leden van de Graal met name mogen worden genoemd, hebben veel bijgedragen aan de emancipatie van de Afrikaanse vrouw.

Ook al gaat het hier slechts om voorlopige en daardoor oppervlakkige observaties bij onderwerpen die bij lezing van de 327 abstracts in

het oog sprongen, stuk voor stuk kunnen ze echter voorwerp van nader wetenschappelijk onderzoek zijn. Er zouden trouwens nog andere onderwerpen genoemd kunnen worden, zoals de confrontatie van de missie met de inheemse gebruiken en het fetisjisme en animisme; de pastorale problemen ten aanzien van de huwelijksmoraal die voortkomen uit de overal in Afrika voorkomende polygamie, etc. Het zijn onderwerpen die voldoende bekend zijn uit de literatuur over de missionering van Afrika, maar in de interviews een persoonlijker en direktere benadering krijgen. De abstracts kunnen als zodanig reeds een algemeen beeld van de missionering in Afrika geven, maar tevens ontsluiten zij de weg naar een unieke verzameling historisch materiaal dat in de interviews besloten ligt. 411

Summary

From 1978 to 1985 the KomMissieMemoires (KMM) collected 862 interviews held with Dutch missionaries. Overall, this amounts to 1308 tapes of recorded oral documentation. These are preserved by the KDC in Nijmegen.

This article records the way the KMM attempts to make this historical material accessible to scholarly research. In the first place, an extensive registration has been made of every interview, in which apart from the personal records of the interviewee, all the topics discussed in the interview are recorded. Furthermore, the KMM has made a start with drawing up abstracts; a short summary of all the relevant information from the interview at hand. In 1989, a first series of 235 abstracts from the Indonesian interviews was published by the KDC under the title "Stories of Missionaries" ("Missieverhalen"). In the near future, a second collection containing 327 abstracts of the interviews held with Dutch missionaries working in

Africa will be published. This article subsequently describes a number of subjects, which are brought forward by a reading of these stories as characteristic of the missionary activities in Africa. The abstracts themselves provide a general overview of missionary work in Africa, but also access a unique collection of historical material which lies contained in the interviews.

Personalia

J.M. Hogema CSSP (geb. 1923) studeerde na zijn priesteropleiding aan de Universiteit te Fribourg, Zwitserland, aan de Faculteit van de Letteren. Hij promoveerde aldaar in 1957 op het proefschrift *Mens en techniek*. Hij was vervolgens werkzaam in de priesteropleiding van zijn congregatie en vervulde verscheidene bestuursfuncties. Van 1978 tot 1988 was hij voorzitter van de KMM, en is nu nog actief lid van de stuurgroep.

Adres: Postweg 6, 6571 CS Berg en Dal.